

Ewa GANOWICZ, Wojciech OPIOŁA
Uniwersytet Opolski

Specyfika partyjnej rywalizacji politycznej w wyborach do samorządu terytorialnego w roku 2014 na przykładzie województwa opolskiego

Streszczenie: Celem artykułu jest ustalenie, jak przebiega rywalizacja polityczna na poziomie samorządowym w woj. opolskim, tzn. czy lokalne podmioty skutecznie współzawodniczą z partiami politycznymi i czy ostateczny rezultat wpisuje się w specyfikę elekcji na poziomie subnarodowym (tzn., czy upartyjnienie wzrasta wraz ze szczeblem samorządu), czy też odznacza się jakimiś cechami charakterystycznymi. W tym celu przeprowadzona została analiza statystyczna wyników wyborów samorządowych 2014 roku, uwzględniająca partyjne komitety wyborcze oraz komitet wyborczy Mniejszości Niemieckiej, który traktujemy jak protopartię. Analizie podlegała zarówno liczba kandydatów, jak i liczba wybranych radnych oraz wójtów, burmistrzów, prezydentów z poszczególnych ugrupowań. Najważniejsze wnioski są następujące: władza samorządowa na szczeblu wojewódzkim jest obecnie na Opolszczyźnie silnie upartyjniona. Na poziomie powiatów, najwięcej kandydatów w wyborach wystawiają partie polityczne. Ogółem, na 246 radnych powiatowych (w tym radnych Opola – miasta na prawach powiatu), 127 mandatów zdobyli kandydaci startujący z list partii. W wyborach do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców, odsetek mandatów radnych, uzyskanych przez partyjne komitety wyborcze wyniósł 34,2 proc. a w gminach poniżej 20 tys. – 13,6 proc. Wyniki te potwierdzają tezę o malejącym upartyjnieniu wyborów wraz ze szczeblem samorządu.

Słowa kluczowe: rywalizacja polityczna, wybory samorządowe, partyjne komitety wyborcze, mniejszość niemiecka

Wstęp

Samorząd terytorialny jest niezbędnym elementem demokratyzacji życia publicznego, najdobitniej wyrażającym ideę demokracji, a ta nie może funkcjonować bez wyborów, które dają obywatelom możliwość wybierania władzy, a przez to i udziału w jej sprawowaniu. Cyklicznie przeprowadzane elekcje na subnarodowym szczeblu stanowią z kolei najpełniejszy wyraz zasady reprezentacji. Jednak na tym poziomie reguły rywalizacji doznają pewnych istotnych modyfikacji.

Specyfika rywalizacji politycznej w odniesieniu do samorządu terytorialnego polega przede wszystkim na zmianie funkcji, a więc i roli partii politycznych. System wyborczy zaprojektowano tak, by zamysł ów urzeczywistnić, głównie poprzez pozbawienie wyborów samorządowych cechy proporcjonalności, która w dużej mierze wytrąca oręż z rąk partii politycznych niwelując zwykle elementy jej przewagi jak liczebność, a więc możliwość budowania dużych list wyborczych. Ustawodawca, by zapewnić realizację zasady powszechności i równości wprowadził instytucję komitetu wyborczego. Komitety wyborcze są jedyną dopuszczalną formą partycypacji obywateli w procesie wyborczym. Mogą je utworzyć nie tylko partie, ale i organizacje społeczne, stowarzyszenia i niezależni kandydaci.

Zatem dyskusja o wynikach wyborów do samorządu terytorialnego, jak się wydaje, ma nie tyle służyć zbadaniu ile jest „samorządności w samorządzie”, co w rzeczywistości dotyczy stopnia udziału partii politycznych w terytorialnych organach władzy. Partie polityczne dominują w samorządzie bardziej niż kiedykolwiek, w selekcji kandydatów do samorządu terytorialnego, przynajmniej do organów stanowiących, odgrywają pierwszoplanową rolę (Gendźwiłł, Żółtak, 2012; Nowak, 2013). Nie inaczej jest w odniesieniu do wyborów z 2014 roku, które odbyły się według nowej ordynacji: Kodeksu wyborczego z 2011 r., będącego zwieńczeniem prac nad usystematyzowaniem i kodyfikacją prawa wyborczego w Polsce (Chmaj, Skrzydło, 2015).

Celem niniejszej analizy jest ustalenie, jak przebiega rywalizacja polityczna na poziomie samorządowym w województwie opolskim, tzn. czy lokalne podmioty skutecznie współzawodniczą z partiami politycznymi i czy ostateczny rezultat wpisuje się w specyfikę elekcji na poziomie subnarodowym (tzn., czy upartyjnienie wzrasta wraz ze szczeblem samorządu), czy też odznacza się jakimiś cechami charakterystycznymi.

Województwo opolskie jest wyjątkowe pod wieloma względami. Szczególnie istotną cechą je wyróżniającą jest liczna mniejszość niemiecka. W ostatnich kilkunastu latach mamy też do czynienia z kształtowaniem się tożsamości śląskiej, jako tożsamości odrębnej zarówno od niemieckiej, jak i polskiej tożsamości narodowej. O ile jednak mniejszość niemiecka jest silnie upodmiotowiona politycznie, wyłania swoich reprezentantów we władzach samorządowych wszystkich szczebli, o tyle polityczna reprezentacja Ślązaków dopiero się w województwie opolskim instytucjonalizuje (zob. Mazurkiewicz, 2015). Obie mniejszości na arenie politycznej działają na zasadzie tzw. protopartii o charakterze regionalnym, co należy mieć na uwadze w analizie (por. Wódz, 2012).

Wybory w demokracji reprezentacyjnej. Władza lokalna. Samorząd terytorialny

Wybory w demokracji to nie tylko wyłanianie reprezentantów, którzy będą podejmować decyzje (a więc realizacja zasady partycypacji obywatelskiej), ale i udzielanie, bądź potwierdzanie legitymacji wybranej w ten sposób władzy. Rodzi to odpowiedzialność (cykliczną) rządzących jako publicznych funkcjonariuszy przed rządzonymi – „mocodawcami” władnymi odwołać ich poprzez oddanie głosów na innych kandydatów w kolejnej elekcji.

Państwo jest strukturą niejednorodną wewnątrznie pod względem społecznym, kulturalnym i gospodarczym i niehomogeniczność ta generuje szereg kwestii do rozwiązania. Konieczne jest zatem dopuszczenie do udziału w procesie decyzyjnym – przez decentralizację władzy – podmiotów, które potrafią najszybciej dostrzec problemy, ocenić ich dolegliwość, dysponują wiedzą w sprawie sposobów ich rozwiązania oraz wolą działania w tej materii. W ten sposób skuteczniej można osiągnąć wspomniany realny efekt społeczny i urzeczywistnić pełniej postulat uczestnictwa obywateli w sprawowaniu władzy poprzez ulokowanie procesów decyzyjnych możliwie najbliżej tych ostatnich, zgodnie zresztą z zasadą pomocniczości (Feja-Paszkiwicz, 2008). Pomocniczość wyznacza zakres ingerencji państwa w sprawy obywateli i ich wspólnot, nakazując mu powstrzymanie się od interwencji bez uzasadnionej potrzeby (jedynie, gdy jest to ko-

nieczne, w celu udzielenia wsparcia, wówczas jest to obowiązkiem państwa), z drugiej zaś przyznaje i chroni samodzielność jednostek i ich organizacji w zawiadywaniu sprawami dla nich najważniejszymi, w ramach koncepcji *multi-level governance* (Bokszczanin, 2014, s. 32–35).

Decentralizacja odbywa się z uwzględnieniem podziału terytorialnego, samorządy są wspólnotami terytorialnymi mieszkańców, zaś władza wspólnot ograniczona jest do wyznaczonego terytorium. Dla jej wykonywania dysponują one organami stanowiącymi i wykonawczymi. Na stosunkowo mniejszym terytorium realizacja demokracji reprezentacyjnej jest łatwiejsza, co nie oznacza, iż nie ścierają się tutaj różnego rodzaju postawy, opinie, poglądy, potrzeby, a więc dochodzi do interakcji (rywalizacji) z udziałem różnych podmiotów w celu zdobycia bądź utrzymania władzy (Antoszewski, 2004, s. 15–23).

Rywalizacja polityczna na szczeblu samorządowym

Rywalizacja polityczna na subpaństwowym poziomie odznacza się swoistą specyfiką. W Polsce przebiega ona na trzech poziomach: gminnym, powiatowym oraz wojewódzkim. Na każdym ze szczebli obywatele wybierają organy stanowiące, a na szczeblu gminnym także organ wykonawczy. Uczestnikami rywalizacji są nie tylko partie i wyborcy, ale także podmioty reprezentujące lokalne interesy, takie jak stowarzyszenia, ruchy społeczne i indywidualne inicjatywy osób fizycznych, nieobecne w innego rodzaju elekcjach.

W tych warunkach zetknięcie partii politycznych z lokalnymi podmiotami, zmieniając pozycję tych pierwszych, zwłaszcza, że wybory do organów samorządu terytorialnego pozbawione są cechy proporcjonalności, pozbawiając partie elementu przewagi, jaką są liczne zasoby i możliwość zbudowania dużych list kandydatów. Pomimo to i niezależnie od tego, iż ideą projektantów systemu wyborczego do samorządu terytorialnego od samego początku było jego odpolitycznienie poprzez zmniejszenie lub wyeliminowanie wpływów partii politycznych (Krasnowolski, 2010, s. 10), wiodą one prym w kreowaniu organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego od poziomu rad miast na prawach powiatu (a także stolicy i jej dzielnic), przez rady powiatów, do sejmików województw. Jest to rezultatem proporcjonalnego sposobu podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów, jednak tylko tych komitetów wyborczych, których listy uzyskały (w skali gminy) co najmniej 5% ważnie oddanych głosów (zgodnie z art. 416 Kodeksu wyborczego). Tymczasem w gminach mniejszych, prawo wyborcze (art. 415) przewiduje wybór radnego w oparciu o liczbę ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Podobnie większościowe w charakterze są wybory jednoosobowych organów wykonawczych. Od 2002 roku mają one charakter bezpośredni, co miało m.in. uniezależnić egzekutywę samorządową od politycznych układów lokalnych w organach stanowiących, a powiązać z określoną formacją polityczną (Krasnowolski, 2010, s. 10). Wybory egzekutywy lokalnej uważa się jednak za „ostoję bezpartyjnych samorządów” (Swianiewicz, 2006, s. 14–17). Tylko w rywalizacji o urząd prezydenta w największych miastach z reguły konkurują kandydaci popierani przez największe partie polityczne, ponieważ

stanowiska te liczą się znacząco w wewnątrzpartyjnych hierarchiach (Krasnowolski, 2010, s. 11).

Mówiąc o partiach politycznych w rywalizacji na poziomie samorządu terytorialnego, należy mieć na uwadze lokalne oddziały partii politycznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz pewne podmioty funkcjonujące lokalnie działające w okresie kampanii wyborczej, jak partie polityczne (protopartie). Badacze zwracają także uwagę na stosowanie „bezpartyjnego kamuflażu przez kandydatów *de facto* partyjnych” (Gendźwiłł, 2010). W takim przypadku bezpartyjność staje się „marką”, bardziej wartościową od szyldu partyjnego; jednocześnie kandydat może korzystać z zasobów swej politycznej organizacji.

Należy stwierdzić, że stopień upartyjnienia samorządu zwiększa się wraz z jego szerebnym (Dojwa, 2011, s. 26; Kostka, 2008, s. 149). Choć w Polsce polityka lokalna, z różnych powodów, należy do najmniej upartyjnionych w Europie (por. Gendźwiłł, Żółtak, 2012, s. 102), to jednak rola partii zwiększa się (por. Tkacz, 2008). Jak zauważają Adam Gendźwiłł i Tomasz Żółtak, w latach 2006–2010 wzrósł odsetek gmin, w których aktywna była przynajmniej jedna (którakolwiek) partia polityczna, co oznacza, że w ciągu jednej zaledwie kadencji zaznaczyły one silniej swoją obecność na szczeblu lokalnym (ibidem, s. 103).

Komitety wyborcze w procesie rywalizacji o władzę

Analiza unormowań prawa wyborczego nie powala mówić o jednakowym traktowaniu wszystkich aktorów życia publicznego. Nie wdając się w szersze rozważania na ten temat, warto zauważyć, że równość musi być ujmowana wraz z powszechnością, szeroko i dotyczyć zarówno praw wyborców podczas aktu głosowania, jak i jednakowego traktowania w trakcie procesu wyborczego (Banaszak, 2009, s. 184). Istotą realizacji równości szans wyborczych jest zapewnienie podmiotom partycypacji na tych samych zasadach. Są to podmioty o różnym stopniu sformalizowania, niektóre wyposażone w osobowość prawną, inne zaś funkcjonujące jako osoby fizyczne. Szczególną rolę odgrywa tutaj instytucja komitetu wyborczego. To jedyna dopuszczalna forma czynnego uczestnictwa obywateli w kampanii wyborczej (*Postanowienie*, 2014). Wprowadzenie komitetów było podyktowane koniecznością ułatwienia zgłaszania kandydatów możliwie wielu podmiotom, także tym, które nie są trwale sformalizowane, aby związać kandydata silniej z grupą wyborców (Wojtasik, 2013, s. 60).

Wybory samorządowe są więc uprzywilejowane, ponieważ do katalogu podmiotów włączono stowarzyszenia i organizacje społeczne. Wprowadzenie komitetów wyborczych pozwala (formalnie) zrównać w rywalizacji pozycję kandydatów – osób fizycznych z pozycją partii politycznej przez nadanie tym pierwszym pewnej formy organizacyjnej, a tym już zorganizowanym (organizacje i stowarzyszenia) zapewnić takie same warunki współzawodnictwa. Nie bez powodu w literaturze uważa się, że komitet wyborczy to „swoisty synonim partii politycznej działającej bez trwale zinstytucjonalizowanej struktury organizacyjnej” (Gebethner, 2001), albo dowód na ewolucję partii wyborczej w kierunku kartelowej/kadrowej (Mizgalski, 2012, s. 85).

Specyfika rywalizacji politycznej w województwie opolskim

Administracyjnie w województwie opolskim wyodrębnia się 11 powiatów, 1 miasto na prawach powiatu (Opole), 71 gmin, w tym 3 miejskie, 36 wiejskich i 32 miejsko-wiejskie. Cechą charakterystyczną województwa opolskiego jest duże skupienie mniejszości niemieckiej. W 2011 r. narodowość niemiecką zadeklarowało 78,2 tys. mieszkańców¹. Stanowi to ponad 8 proc. ogółu mieszkańców województwa. W oczywisty sposób wpływa to na specyfikę wyborczą regionu. Po pierwsze, liczna i politycznie upodmiotowiona mniejszość niemiecka jest obok partii politycznych kolejnym aktorem kampanii wyborczej, który uczestniczy zarówno w wyborach samorządowych, jak i parlamentarnych (będąc komitetem mniejszości narodowej zwolniony jest z wymogu przekroczenia pięcioprocentowego progu wyborczego). Należy zauważyć, że mniejszość niemiecka zorganizowana jest w formie stowarzyszenia (Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim), które w okresie agitacji wyborczej pełni funkcje polityczne (będąc protopartią). Po drugie, stałym zjawiskiem charakteryzującym wybory w województwie opolskim jest niska frekwencja, którą przypisuje się wysokiemu poziomowi migracji zarobkowych mieszkańców województwa opolskiego.

Rywalizacja polityczna w wyborach samorządowych w województwie opolskim

Sejmik

Komitety wyborcze partii politycznych w wyborach samorządowych w 2014 r. w województwie opolskim, na każdym szczeblu wystawiały największą ilość kandydatów na radnych. Szczegółowej analizie poddano cztery z nich: Platformę Obywatelską RP, Prawo i Sprawiedliwość, Polskie Stronnictwo Ludowe oraz Sojusz Lewicy Demokratycznej. Znaczenie pozostałych partii politycznych (np. Ruch Narodowy, czy Nowa Prawica) w rywalizacji politycznej w województwie opolskim należy ocenić jako niewielkie.

W województwie opolskim, przy frekwencji 42,13%² w wyborach samorządowych do Sejmiku oddano w sumie 281,1 tys. głosów ważnych. Prym wiodły trzy partie: Platforma Obywatelska z wynikiem 25,4%, Polskie Stronnictwo Ludowe – 21,9%, oraz Prawo i Sprawiedliwość – 16,8%. Dopiero na czwartej pozycji uplasował się komitet wyborczy Mniejszość Niemiecka, uzyskując 14,9% głosów. Sojusz Lewicy Demokratycznej zanotował niespełna 9,5% poparcie. Za zaskakujący należy uznać wynik Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL), który zajął drugie miejsce. Podobny sukces był udziałem tej partii 16 lat wcześniej, w 1998 roku. Spore straty zanotował Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD), który w analizowanym roku zdobył tylko jeden mandat. Natomiast Platforma Obywatelska (PO), pomimo zwycięstwa w rywalizacji o miejsca w Sejmiku Województwa Opolskiego, jest uboższa o trzy mandaty w porównaniu z poprzednią kadencją.

¹ <http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/mniejszosci/wyniki-narodowego-spis/6999,Mniejszosci-narodowe-i-etniczne-oraz-spolecznosc-poslugujaca-sie-jezykiem-kaszub.html#wojewodztwa>, 30.07.2015.

² Na podstawie danych ze strony internetowej PKW, <http://wybory2014.pkw.gov.pl/pl/>, 3 marca 2015.

Należy zwrócić uwagę, że wymienione partie polityczne oraz Mniejszość Niemiecka były jedynymi komitetami, które zdobyły mandaty radnych w Sejmiku. W rywalizacji wyborczej udział brało 11 komitetów wyborczych, w tym cztery komitety partii posiadających swoją reprezentację w parlamencie (piątym komitetem posiadającym parlamentarną reprezentację jest Mniejszość Niemiecka), trzy komitety partii pozaparlamentarnych (Demokracja Bezpośrednia, Ruch Narodowy, Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke) dwa komitety regionalnych organizacji mniejszości narodowych i etnicznych (Mniejszość Niemiecka i Ruch Autonomii Śląska) oraz dwa regionalne komitety wyborcze (Gospodarne Opolskie i Wspólnota Patriotyzm Solidarność). Na 281 tys. głosów oddanych w wyborach, aż 206,7 tys. oddano na kandydatów wystawionych przez komitety partii parlamentarnych (wliczając Mniejszość Niemiecką – 248,6 tys.). Wyniki te świadczą o silnym upartyjnieniu najwyższego poziomu władzy samorządowej.

Powiaty i gminy

W wyborach do rad powiatów oraz organów stanowiących gmin liczących powyżej 20 tys. mieszkańców prym wiodzie Platforma Obywatelska z odpowiednio 44 i 38 mandatami, za nią zaś – jeśli chodzi o rady powiatów – Polskie Stronnictwo Ludowe (38 mandatów) i Prawo i Sprawiedliwość (33). Sojusz Lewicy Demokratycznej uplasował się na ostatnim miejscu w rankingu partii politycznych, chociaż w odniesieniu do gmin liczących poniżej 20 tys. mieszkańców wyprzedził PO (16 mandatów), zdobywając 18 mandatów. Tam zdecydowanie wygrało Polskie Stronnictwo Ludowe, wprowadzając 66 radnych do rad gmin. To ponad trzy razy więcej niż PiS (20), chociaż liczba kandydatów była niemal identyczna. W ogólnym rezultacie, wśród partii zwyciężyło Polskie Stronnictwo Ludowe, zdobywając 117 mandatów. Wyprzedziło Platformę Obywatelską (99 mandatów), Prawo i Sprawiedliwość (76 mandatów) oraz Sojusz Lewicy Demokratycznej z zaledwie 44 mandatami. Dane te ilustruje tabela 1.

Platforma Obywatelska w wyborach do powiatów i rad gmin w województwie opolskim w sumie wystawiła 631 kandydatów. Ogółem Platformie Obywatelskiej udało się zdobyć 99 mandatów, najwięcej w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (19), najmniej zaś w powiecie głubczyckim (2). Najwięcej kandydatów z ramienia PO startowało w wyborach do rad powiatów (340). W powiatach brzeskim i krapkowickim Platforma Obywatelska nie utworzyła list wyborczych w wyborach do rad powiatów. Do rad powiatów udało się wprowadzić 45 radnych. Najwięcej mandatów partia zdobyła w Opolu (9).

Z kolei w wyborach do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców Platforma Obywatelska wystawiła 136 kandydatów – najwięcej w powiecie nyskim, 32 kandydatów. W powiatach głubczyckim i krapkowickim ugrupowanie to nie stworzyło listy wyborczej. Partia zdobyła w tych radach 38 miejsc, w tym najwięcej w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (12), a najmniej w strzeleckim (1). W wyborach do rad gmin poniżej 20 tys. mieszkańców, PO wystawiła 155 kandydatów. Najwięcej w powiecie opolskim – 61 kandydatów, a list wyborczych w ogóle nie utworzyła w gminach powiatów kędzierzyńsko-kozielskiego i prudnickiego. Udało jej się jednak wprowadzić tylko 16 radnych, w tym 6 w powiecie opolskim, 4 w namysłowskim i 3 w powiecie strzeleckim (gdzie wystawiła jedynie 10 kandydatów). Rezultaty ilustruje szczegółowo tabela 2.

Tabela 1
Wyniki wyborów samorządowych poniżej szczebla wojewódzkiego w województwie opolskim (2014)

	Partia															
	PO				PiS				PSL				SLD			
	rady powia- tów	gminy > 20 tys.	gminy < 20 tys.	ra- zem	rady powia- tów	gminy > 20 tys.	gminy < 20 tys.	ra- zem	rady powia- tów	gminy > 20 tys.	gminy < 20 tys.	ra- zem	rady powia- tów	gminy > 20 tys.	gminy < 20 tys.	ra- zem
Kandydaci	340	136	155	631	399	155	192	746	236	77	197	510	345	121	153	619
Mandaty	45	38	16	99	33	23	76	38	13	66	117	11	15	18	44	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Tabela 2
Wyniki KW Platformy Obywatelskiej w wyborach samorządowych do organów stanowiących w 2014 r. w województwie opolskim

Powiat	Powiat						Gminy > 20 tys.						Gminy < 20 tys.						Ogółem kandydaci			Ogółem mandaty		
	ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			K	M	ogółem	K	M	ogółem
	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem
Brzeski	-	-	-	-	-	-	8	12	20	6	1	7	6	11	17	-	-	-	14	23	37	6	1	7
Głubczycki	6	10	16	-	2	2	-	-	-	-	-	-	1	5	6	-	-	-	7	15	22	0	2	2
Kędzierzyńsko-kozielski	18	24	42	4	3	7	15	6	21	7	5	12	-	-	-	-	-	-	33	30	63	11	8	19
Kluczborski	11	16	27	-	1	1	3	17	20	-	2	2	7	10	17	-	1	1	21	43	64	0	4	4
Krapkowicki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Namysłowski	13	20	33	1	2	3	8	10	18	3	2	5	6	13	19	1	3	4	27	43	70	5	7	12
Nyski	19	29	48	-	4	4	15	17	32	1	4	5	2	1	3	-	-	-	36	47	83	1	8	9
Oleski	15	19	34	1	3	4	-	-	-	-	-	-	5	17	22	-	2	2	20	36	56	1	5	6
Opolski	21	28	49	4	2	6	-	-	-	-	-	-	32	29	61	4	2	6	53	57	110	8	4	12
Prudnicki	12	14	26	2	2	4	3	15	18	1	5	6	-	-	-	-	-	-	15	29	44	3	7	10
Strzelecki	6	9	15	-	5	5	1	6	7	-	1	1	5	5	10	1	2	3	12	20	32	1	8	9
Opole – miasto na prawach powiatu	22	28	50	5	4	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	28	50	5	4	9
Suma:	143	197	340	17	28	45	53	83	136	18	20	38	64	91	155	6	10	16	260	371	631	41	58	99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Z kolei Komitet Wyborczy PiS w rywalizacji politycznej w województwie opolskim w wyborach do powiatów i rad gmin wystawił ogółem 746 kandydatów. PiS utworzył listy wyborcze we wszystkich powiatach województwa opolskiego. Najwięcej kandydatów startowało z list tego ugrupowania w powiecie nyskim – 127 kandydatów, najmniej w powiecie strzeleckim – 15. Szczegółowe dane zawarto w tabeli 3. W sumie partia zdobyła 76 mandatów, najwięcej w powiatach: brzeskim i namysłowskim – po 20 mandatów, żadnego mandatu PiS nie uzyskał w powiecie strzeleckim.

W wyborach do rad powiatów partia wystawiła 399 kandydatów, w tym najwięcej w Opolu – 51, w powiecie strzeleckim nie utworzono zaś listy wyborczej. Do rad powiatów ugrupowaniu udało się wprowadzić 33 radnych. Najwięcej mandatów partia zdobyła w powiecie brzeskim – 7, najmniej PiS uzyskało w powiatach: kluczborskim, oleskim, opolskim i prudnickim (po jednym mandacie).

W wyborach do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców PiS wystawiło 155 kandydatów i uzyskało 23 miejsca, w tym najwięcej w powiecie brzeskim – 8, a żadnego w powiatach: kluczborskim, krapkowickim i strzeleckim. Z kolei w wyborach do rad gmin poniżej 20 tys. mieszkańców z ramienia PiS startowało 192 kandydatów, ale udało się wprowadzić jedynie 20 radnych, w tym najwięcej w powiecie nyskim (8), a żadnego radnego w powiatach: kluczborskim, namysłowskim, prudnickim i strzeleckim.

Prawo i Sprawiedliwość uzyskuje zdecydowanie lepsze wyniki w małych miasteczkach i wsiach województwa opolskiego. Ma też mocną pozycję w radach powiatu. W Opolu pozycja PiS-u jest jednak słaba – udało się tam uzyskać jedynie 4 mandaty. Jeśli chodzi o terytorialne rozmieszczenie poparcia dla tego ugrupowania, to największym poparciem cieszy się ono w powiatach brzeskim i nyskim, najmniejszym z kolei w powiatach: kluczborskim, oleskim oraz strzeleckim.

Z ramienia **Polskiego Stronnictwa Ludowego** w województwie opolskim w wyborach do organów stanowiących powiatów i gmin w roku 2014 startowało ogółem 510 kandydatów. List nie utworzono w powiatach: głubczyckim, kędzierzyńsko-kozielskim, krapkowickim i strzeleckim. Najliczniejsze listy PSL wystawiło w powiecie nyskim (117). Szczegółowe dane znajdują się w tabeli 4. W sumie PSL udało się zdobyć 117 mandatów, w tym najwięcej w powiecie nyskim, w Opolu nie udało się wprowadzić do rady żadnego przedstawiciela.

W wyborach do rad powiatów PSL wystawiło 236 kandydatów, do rad wprowadzono 38 radnych. Najwięcej mandatów partia zdobyła w powiecie kluczborskim (11), najmniej w powiecie opolskim (1). Do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców PSL wystawiło 77 kandydatów. We wspomnianych radach ugrupowanie to uzyskało 13 miejsc, w tym najwięcej w nyskim – 6 mandatów. Żadnego mandatu nie uzyskano w powiecie brzeskim. W rywalizacji o miejsca w radach gmin poniżej 20 tys. mieszkańców, Polskie Stronnictwo Ludowe wystawiło 197 kandydatów. Najwięcej w powiecie oleskim (41), najmniej w prudnickim (14). Spośród tej liczby kandydatów udało się uzyskać 66 mandatów, co jest dużym sukcesem w porównaniu z innymi partiami (PiS – 20, PO – 16, SLD – 18). Największą liczbę mandatów zdobyto w powiecie nyskim (19), najmniej, bo tylko 3 mandaty w powiecie opolskim.

Z uzyskanych przez PSL wyników może wyciągnąć następujące wnioski: partia ta uzyskuje zdecydowanie lepsze wyniki na poziomie powiatów oraz w małych miasteczkach i wsiach województwa opolskiego, nawet w tych powiatach, w których silną po-

Tabela 3

Wyniki KW Prawo i Sprawiedliwość w wyborach samorządowych w województwie opolskim w 2014 r.

Powiat	Powiat						Gminy > 20 tys.						Gminy < 20 tys.						Ogółem kandydaci			Ogółem mandaty					
	ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			K	M	ogółem	K	M	ogółem			
	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem									
Brzeski	18	24	42	-	7	7	5	16	21	-	8	8	5	20	25	-	5	28	60	88	0	20	20				
Głubczycki	15	19	34	-	5	5	5	16	21	-	1	1	12	17	29	2	-	2	32	52	84	2	6	8			
Kędzierzysko-kozielski	18	22	40	-	4	4	6	16	22	1	1	2	3	7	10	1	-	1	27	45	72	2	5	7			
Kluczborski	10	17	27	-	1	1	3	9	12	-	-	-	2	6	8	-	-	15	32	47	0	1	1				
Krapkowicki	5	6	11	-	2	2	-	1	1	-	-	-	5	6	11	-	1	10	13	23	0	3	3				
Namysłowski	15	19	34	-	2	2	1	14	15	-	3	3	3	7	10	-	-	19	40	59	0	5	5				
Nyski	20	29	49	-	5	5	10	26	36	1	6	7	14	28	42	3	5	8	44	83	127	4	16	20			
Oleski	16	20	36	-	1	1	-	-	-	-	-	-	4	12	16	-	1	20	32	52	0	2	2				
Opolski	21	29	50	-	1	1	-	-	-	-	-	-	6	23	29	2	-	27	52	79	2	1	3				
Prudnicki	12	13	25	-	1	1	3	11	14	1	1	2	4	6	10	-	-	19	30	49	1	2	3				
Strzelecki	-	-	-	-	-	-	2	11	13	-	-	-	1	1	2	-	-	3	12	15	0	0	0				
Opole – miasto na prawach powiatu	26	25	51	1	3	4												26	25	51	1	3	4				
Suma:	176	223	399	1	32	33	35	120	155	3	20	23	59	133	192	8	12	270	476	746	12	64	76				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Tabela 4

Komitety wyborcze Polskiego Stronnictwa Ludowego w rywalizacji politycznej na szczeblu samorządowym w 2014 r.

Powiat	Powiat						Gminy > 20 tys.						Gminy < 20 tys.						Ogółem kandydaci						Ogółem mandaty					
	ilość kandydatów		ilość zdobytych mandatów		ilość kandydatów		ilość zdobytych mandatów		ilość kandydatów		ilość zdobytych mandatów		ilość kandydatów		ilość zdobytych mandatów		K		M		ogółem		K		M		ogółem			
	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem
	8	10	18	2	2	4	7	7	14	-	-	-	11	10	21	5	3	8	26	27	53	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brzeski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Głubczycki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kędzierzyńsko-kozielski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kluczborski	19	19	38	3	8	11	3	12	15	-	1	1	6	20	26	2	6	8	28	51	79	5	15	20	0	0	0	0	0	
Krapkowicki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Namysłowski	10	12	22	1	4	5	2	6	8	1	3	4	8	23	31	-	10	10	20	41	61	2	17	19	0	0	0	0	0	
Nyski	20	29	49	2	5	7	8	22	30	1	5	6	18	20	38	10	9	19	46	71	117	13	19	32	0	0	0	0	0	
Oleski	16	20	36	-	5	5	-	-	-	-	-	-	13	28	41	2	6	8	29	48	77	2	11	13	0	0	0	0	0	
Opolski	8	9	17	-	1	1	-	-	-	-	-	-	11	15	26	2	1	3	19	24	43	2	2	4	0	0	0	0	0	
Prudnicki	13	15	28	2	3	5	4	6	10	1	1	2	6	8	14	3	7	10	23	29	52	6	11	17	0	0	0	0	0	
Strzelecki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Opole – miasto na prawach powiatu	13	15	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	15	28	-	-	-	-	-	-	-	-	
Suma:	107	129	236	10	28	38	24	53	77	3	10	13	73	124	197	24	42	66	204	306	510	37	80	117	80	117	37	80	117	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

zycję mają inne ugrupowania, np. w powiecie brzeskim. W gminach poniżej 20 tys. mieszkańców głównie rywalizuje z PiS-em. W tych powiatach, w których silną pozycję ma mniejszość niemiecka, np. krapkowickim czy strzeleckim, PSL nie wystawia swoich kandydatów. Jeśli chodzi o terytorialne rozmieszczenie poparcia dla tego ugrupowania, to największym poparciem cieszy się ono w powiatach: nyskim, kluczborskim i namysłowskim. Najmniejszym z kolei w powiatach: opolskim, brzeskim i oleskim.

Ostatnią z analizowanych partii politycznych jest **Sojusz Lewicy Demokratycznej**, który ogółem wystawił w województwie opolskim 619 kandydatów w wyborach do powiatów i rad gmin. Najliczniejsze listy partia wystawiła w powiecie nyskim (96). Najmniej kandydatów startowało w Opolu (20). Szczegółowe dane zawarto w tabeli 5. W sumie partii udało się zdobyć jedynie 44 mandaty, co przy takiej ilości kandydatów jest wynikiem niezbyt imponującym. Najwięcej mandatów Sojusz Lewicy Demokratycznej uzyskał w powiatach: namysłowskim i prudnickim (po 10 mandatów), najmniej mandatów SLD uzyskało w powiatach: głubczyckim i krapkowickim i Opolu (po jednym mandacie).

W wyborach do rad powiatów udało się temu ugrupowaniu wprowadzić jedynie 11 radnych. W powiatach: głubczyckim, kluczborskim, opolskim, prudnickim i strzeleckim SLD nie wprowadziło do rad powiatów żadnego swojego przedstawiciela. W wyborach do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców, ugrupowanie to uzyskało 15 miejsc, w tym najwięcej w powiecie prudnickim – 9 miejsc. Nie udało się wprowadzić radnych do rad gmin w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim, kluczborskim, krapkowickim, namysłowskim i oleskim. Z kolei w wyborach do rad gmin poniżej 20 tys. mieszkańców, udało się wprowadzić jedynie 18 radnych, w tym najwięcej (8) w powiecie namysłowskim. Bez mandatu partia pozostała w powiatach: głubczyckim, kędzierzyńsko-kozielskim, krapkowickim oraz strzeleckim.

Partie w wyborach do organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego

W wyborach egzekutywy partie polityczne nie odniosły znaczących sukcesów. Z ogólnej liczby wystawionych kandydatów nieliczni objęli stanowiska. Najwięcej stanowisk zdobyła PO (6), za nią uplasowały się: PSL (4), PiS (2) i SLD (1). Ogółem, partie polityczne obsadziły 13 stanowisk prezydentów/wójtów/burmistrzów, na 71 prowadzonych w województwie elekcji (w tym wybory dwóch prezydentów miasta, 33 burmistrzów i 36 wójtów). Co ciekawe, w stolicy województwa do drugiej tury wyborów weszło dwóch kandydatów, startujących jako niepartyjni (choć popieranym przez partie polityczne). Drugie stanowisko prezydenta miasta, w Kędzierzynie-Koźlu, obsadziła kandydatka Platformy Obywatelskiej. Wskaźnik upartyjnienia organów wykonawczych wynosi 18,3 proc., jednak należy wziąć pod uwagę dosyć częste w tej akuracie elekcji zjawisko „bezpartyjnego kamuflażu” (Gendźwiłł, 2010). Zagadnienie to wymaga jednak szczegółowej analizy, choć można wspomnieć np. o burmistrzu Głubczyc, Adamie Krupie, członku Rady Regionu Platformy Obywatelskiej, który kandydował z ramienia komitetu wyborczego wyborców.

Analizując wybory do organów wykonawczych tylko w miastach, będących równocześnie siedzibami powiatu, zauważyć można, iż wskaźnik upartyjnienia jest zdecydowanie wyższy niż średnia wojewódzka i wynosi 36,4 proc., a uwzględniając działaczy mniejszości niemieckiej oraz zjawisko kamuflażu partyjnego – 54,5 proc.

Tabela 5
Wyniki komitetów wyborczych Sojuszu Lewicy Demokratycznej w wyborach samorządowych do rad powiatów, gmin w województwie opolskim (2014)

Powiat	Powiat			Gminy > 20 tys.						Gminy < 20 tys.						Ogółem kandydaci			Ogółem mandaty			
	ilość kandydatów		ilość zdobytych mandatów	ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			K	M	ogółem	K	M	ogółem	
	K	M		ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M							ogółem
Brzeski	18	21	39	-	1	1	14	1	-	1	13	26	39	1	1	2	34	58	92	2	2	4
Głubczycki	15	13	28	-	-	-	3	1	-	1	1	6	7	-	-	-	17	21	38	1	0	1
Kędzierzyński-kozielski	14	12	26	-	2	2	21	-	-	-	3	6	9	-	-	-	24	32	56	0	2	2
Kluczborski	11	16	27	-	-	-	1	-	-	-	3	5	8	-	2	2	15	21	36	0	2	2
Krapkowicki	11	15	26	-	1	1	4	-	-	-	-	1	1	-	-	-	14	17	31	0	1	1
Namysłowski	17	17	34	-	2	2	18	-	-	-	11	25	36	1	7	8	33	55	88	1	9	10
Nyski	20	30	50	-	3	3	33	-	2	2	2	11	13	-	2	2	34	62	96	0	7	7
Oleski	12	15	27	-	1	1	1	-	-	-	1	8	9	-	1	1	13	24	37	0	2	2
Opolski	12	14	26	-	-	-	-	-	-	-	3	6	9	1	1	2	15	20	35	1	1	2
Prudnicki	9	9	18	-	-	-	15	-	9	9	6	10	16	1	-	1	20	29	49	1	9	10
Strzelecki	12	12	24	-	-	-	11	-	2	2	3	3	6	-	-	-	17	24	41	0	2	2
Opole – miasto na prawach powiatu	8	12	20	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	12	20	-	1	1
Suma:	159	186	345	0	11	11	121	2	13	15	46	107	153	4	14	18	244	375	619	6	38	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Tabela 6
Wyniki partii politycznych w wyborach bezpośrednich na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w 2014 r. w województwie opolskim

Powiat	Gminy > 20 tys.												Gminy < 20 tys.												Ogółem											
	ilość kandydatów na prezydentów miast/burmistrzów/wójtów						ilość obsadzonych stanowisk						ilość kandydatów na wójtów/burmistrzów						ilość obsadzonych stanowisk burmistrzów						ilość kandydatów						ilość obsadzonych stanowisk					
	PO	PIS	PSL	SLD	PO	PSL	SLD	PO	PIS	PSL	SLD	PO	PIS	PSL	SLD	PO	PIS	PSL	SLD	PO	PIS	PSL	SLD	PO	PIS	PSL	SLD	PO	PIS	PSL	SLD	PO	PIS	PSL	SLD	
Brzeski	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	5	-	-	-	-	-	1	-	-
Głubczycki	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kędzierzyńsko-kozielski	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Kluczborski	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krapkowicki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Namysłowski	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	4	1	1	1	1	-	-	-	-
Nyski	2	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	3	3	1	1	1	1	1	-	-	-	-
Oleski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-
Opolski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Prudnicki	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-
Strzelecki	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Suma:	6	8	3	6	4	1	8	16	11	11	11	11	8	16	11	11	2	1	4	1	4	1	4	14	24	14	17	6	2	4	1					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Mniejszość Niemiecka w wyborach samorządowych 2014 roku

Specyficzną cechą województwa opolskiego jest udział w rywalizacji politycznej **mniejszości niemieckiej (MN)**, która wystawia swoich kandydatów w wyborach na każdym poziomie samorządu terytorialnego. Mniejszość niemiecka jest silnie upodmiotowiona politycznie i zinstytucjonalizowana w postaci Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim. Wszystkie te czynniki pozwalają analizować rywalizację polityczną mniejszości niemieckiej z perspektywy protopartii. W politologii pojęcie protopartii używane jest w podwójnym sensie: po pierwsze, na określenie takich form organizacji politycznej właściwych krajom w czasie transformacji ustrojowej, które charakteryzuje gwałtowność zarówno formowania się, jak i znikania ze sceny politycznej oraz nietrwałość. W tym sensie pojęcie spopularyzowane zostało głównie podczas badań systemów partyjnych krajów Europy Środkowo-Wschodniej w latach 90. ubiegłego wieku (por. Nalewajko, 1997; Olson, 1998; Shvetsova, 2002). W drugim znaczeniu, protopartia to organizacja, która formalnie nie jest partią polityczną, ale charakteryzuje ją „taki sposób zorganizowania reprezentacji politycznej (zwłaszcza na poziomie regionalnym), wykorzystujący ruch społeczny, zwłaszcza ruch wewnętrznie zorganizowany, który nie zdołał jeszcze (bądź nie chciał) przekształcić się w partię polityczną” (Wódz, 2012, s. 38). Na polskiej scenie samorządowej za protopartie uznawane są m.in. Ruch Autonomii Śląska, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim (por. Mazurek, 2010; Wódz, 2012). Protopartie na szczeblu regionalnym są najczęściej politycznymi reprezentacjami mniejszości narodowych, etnicznych, kulturowych oraz ruchów separatystycznych. Idąc tym tropem, można, a nawet należy analizować Komitet Wyborczy Mniejszość Niemiecka (a także Ruch Autonomii Śląska, ten jednak podczas wyborów w 2014 roku nie odniósł na Opolszczyźnie wyborczego sukcesu) jak partię polityczną.

Ogółem MN w wyborach do powiatów i rad gmin w województwie opolskim wystawiła 615 kandydatów. Uzyskała w tych wyborach 233 mandaty. Najwięcej w powiecie opolskim (87 mandatów), najmniej zaś – spośród powiatów, w których wystawiała kandydatów – w Opolu (1).

Z danych zawartych w tabeli 7 wynika, że w wyborach do rad powiatów MN wystawiła 248 kandydatów, w tym najwięcej w opolskim (50). 50 kandydatów wystartowało także do rady miasta Opola. Swoich list MN nie utworzyła w powiatach: brzeskim, głubczyckim, namysłowskim, nyskim i prudnickim. Do rad powiatów z list wyborczych tego komitetu dostało się 42 radnych. Najwięcej w powiecie opolskim (14 radnych).

Największa liczba (aż 335) kandydatów z list wyborczych MN wystartowała w wyborach do rad gmin poniżej 20 tys. mieszkańców. Najliczniejszą z nich była lista z powiatu opolskiego, z której wystartowało 134 kandydatów. List nie wystawiono w powiatach: brzeskim, głubczyckim, namysłowskim i nyskim. Do rad gmin poniżej 20 tys. mieszkańców weszło z list komitetu wyborczego MN aż 171 radnych. Najwięcej w powiecie opolskim (73 osoby).

Wybory do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców nie były przedmiotem szczególnego zainteresowania MN, która wystawiła w nich jedynie 32 kandydatów – najwięcej w powiecie nyskim (33 kandydatów). W radach tych MN uzyskała jedynie 12 miejsc. Pojedyncze mandaty zdobyli przedstawiciele MN w powiatach: kędzierzyńsko-koziel-

Tabela 7

**Rezultaty udziału komitetów wyborczych Mniejszości Niemieckiej
w wyborach samorządowych w województwie opolskim (2014)**

Powiat	Powiat						Gminy > 20 tys.						Gminy < 20 tys.						Ogółem kandydaci						Ogółem mandaty					
	ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			ilość kandydatów			ilość zdobytych mandatów			K			M			K			M		
	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem	K	M	ogółem			
Brzeski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Głubczycki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Kędzierzyński-kozielski	20	22	42	2	4	6	1	7	8	-	1	1	1	1	17	37	54	11	21	32	38	66	104	13	26	39				
Kluczborski	3	5	8	-	-	-	-	3	3	-	1	1	1	5	6	11	5	4	9	8	14	22	5	5	10					
Krapkowicki	17	18	35	1	7	8	1	5	6	-	5	5	5	14	17	31	13	12	25	32	40	72	14	24	38					
Namysłowski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
Nyski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
Oleski	11	14	25	2	3	5	-	-	-	-	-	-	-	22	31	53	8	13	21	33	45	78	10	16	26					
Opolski	24	26	50	2	12	14	-	-	-	-	-	-	-	37	97	134	18	55	73	61	123	184	20	67	87					
Prudnicki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	16	27	6	6	12	11	16	27	6	6	12				
Strzelecki	18	20	38	1	7	8	6	9	15	2	3	5	5	13	12	25	4	3	7	37	41	78	7	13	20					
Opole – miasto na prawach powiatu	22	28	50	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	28	50	-	1	1				
Suma:	115	133	248	8	34	42	8	24	32	2	10	12	12	119	216	335	65	114	171	242	373	615	75	158	233					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

skim i kluczborskim. Taka konstrukcja list oraz rozkład zdobytych mandatów pokrywa się z geograficznym rozmieszczeniem mniejszości niemieckiej, która zamieszkuje głównie gminy wiejskie oraz w mniejszych miastach województwa. W rywalizacji o stanowisko wójta/burmistrza/prezydenta MN wystawiła ogółem 29 kandydatów, 21 objęło stanowisko.

Uzyskane przez MN wyniki pozwalają wnioskować, iż MN w niektórych powiatach województwa opolskiego jest siłą dominującą. Największym poparciem cieszy się w gminach do 20 tys. mieszkańców oraz na poziomie powiatów. Słaba natomiast jest jej pozycja w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców oraz w mieście na prawach powiatu.

Podsumowanie

1. W wyborach do Sejmiku Województwa Opolskiego mandaty radnych zdobyli kandydaci parlamentarnych ugrupowań politycznych oraz Komitetu Wyborczego Mniejszości Niemieckiej, który z punktu widzenia rywalizacji politycznej w regionie należy za protopartię. Władza samorządowa na szczeblu wojewódzkim jest obecnie na Opolszczyźnie silnie upartyjniona. Co również istotne, większość radnych wybranych z list partyjnych jest jednocześnie członkami regionalnych lub lokalnych struktur partyjnych, natomiast rzadkie jest zjawisko lokowania na partyjnych listach do sejmiku niepartyjnych lokalnych liderów.

2. Najwięcej kandydatów w wyborach do rad powiatu w województwie opolskim wystawiają partie polityczne. W badanym okresie mandaty do rad powiatów w województwie rywalizowały jedynie cztery partie (wcześniej 6), mimo to ilość kandydatów wystawionych przez komitety tych ugrupowań nie zmalała. Świadczyć to może o stopniowym upartyjnianiu się wyborów samorządowych do rad powiatów, podobnie jak w przypadku wyborów do samorządu wojewódzkiego. Ogółem, na 246 radnych powiatowych (w tym radnych Opola – miasta na prawach powiatu), 127 mandatów zdobyli kandydaci startujący z list partii parlamentarnych (51,6 proc.), 42 – kandydaci Mniejszości Niemieckiej (17,1 proc.). Upartyjnienie rad powiatów jest więc wysokie. Teza ta jednak ma charakter roboczy i wymaga dalszej analizy, szczególnie, że wybory na szczeblu powiatów są najslabiej zbadanymi elekcjami w Polsce. Niemniej, podobne są obserwacje Tomasza Gajownicza, który postawił tezę o rosnącym upartyjnieniu wyborów do rad powiatów, na podstawie analizy wyborów w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2002–2010 (Gajowniczek, 2014).

3. W wyborach do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców, odsetek mandatów radnych, uzyskanych przez partyjne komitety wyborcze wyniósł 34,2 proc. (bez KW Mniejszości Niemieckiej) lub 38,8 (wliczając MN). Porównując ten wynik ze wskaźnikami pochodzącymi z badań Adama Gendźwiłła i Tomasza Żółtaka z wyborów w 2006 i 2010 roku (Gendźwiłł, Żółtak, 2012, s. 108), poziom upartyjnienia polityki lokalnej w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców jest w województwie opolskim relatywnie niski.

4. W wyborach do rad gmin poniżej 20 tys. mieszkańców, odsetek mandatów radnych, zdobytych przez komitety wyborcze partii parlamentarnych wyniósł 13,6 proc, a przez komitety mniejszości niemieckiej – 19,3 proc. Wyniki te zarówno potwierdzają tezę o malejącym upartyjnieniu wyborów wraz ze szczeblem samorządu, jak i wskazują

na rzeczywistą siłę reprezentantów mniejszości niemieckiej w instytucjach demokracji lokalnej regionu.

5. Rywalizacja polityczna pomiędzy partiami politycznymi na szczeblu powiatowym w województwie opolskim odzwierciedla pozycje tych ugrupowań na centralnej scenie politycznej, na której stale spada poparcie dla SLD. Znajduje to swój wyraz w wynikach uzyskanych przez to ugrupowanie w wyborach do rad powiatów.

Bibliografia

- Antoszewski A. (2004), *Wzorce rywalizacji politycznej we współczesnych demokracjach europejskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Banaszak B. (2009), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Bokszczanin I. (2014), *Demokracja lokalna – próba konceptualizacji*, w: *Demokracja lokalna w państwach Europy*, red. I. Bokszczanin, A. Mirska, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa.
- Chmaj M., Skrzydło W. (2015), *System wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Dojwa K. (2011), *Samorząd terytorialny i władze samorządowe w percepcji społecznej. Wybrane aspekty socjologiczne*, „Studia Politologiczne”, t. 20, s. 21–40.
- Feja-Paszkiwicz A. (2008), *Zasada pomocniczości a samorząd terytorialny*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy”, nr 4, s. 21–38.
- Gajowniczek T. (2014), *Rywalizacja w wyborach powiatowych województwa warmińsko-mazurskiego*, w: *Doświadczenia i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego*, red. P. Antkowiak, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Gebethner S. (2001), *Nasza specyficzna instytucja. Komitety wyborcze w ordynacji wyborczej 2001*, „Rzeczpospolita”, 6.08.2001.
- Gendźwił A. (2010), *O partyjności i bezpartyjności demokracji lokalnej*, „Studia Polityczne”, nr 26, s. 7–27.
- Gendźwił A., Żółtak T. (2012), *Bezpartyjność w powolnym odrocie. Analiza rozpowszechnienia bezpartyjności w wyborach lokalnych w Polsce w latach 2002–2010*, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 1(47), s. 102–121.
- Kostka W. (2008), *Instytucjonalizacja partii politycznych w społecznościach miejskich*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Krasnowolski A. (2010), *Wybrane zagadnienia z dwudziestoletniej ewolucji samorządu terytorialnego. Władza w gminie – od Komitetów Obywatelskich „Solidarność” do jednoosobowego organu wykonawczego*, Biuro Analiz i Dokumentacji Kancelarii Senatu, <http://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/96/plik/ot-584.pdf>, 26.07.2015.
- Mazurek M. (2010), *Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie: między partią polityczną a organizacją etniczno-regionalną*, „Studia Socjologiczne”, nr 3 (198), s. 77–98.
- Mazurkiewicz M. (2015), *Wielokulturowy Śląsk Opolski – perspektywa politologiczna*, „Pogranicze. Polish Borderlands Studies”, t. 3, nr 1, s. 83–101.
- Mizgalski J. (2012), *Tożsamość polityczna partii/ugrupowania politycznego w lokalnej przestrzeni politycznej*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie”, wydanie specjalne, s. 65–95.
- Nalewajko E. (1997), *Protopartie i protosystem?: szkic do obrazu polskiej wielopartyjności*, ISP PAN, Warszawa.
- Nowak T. (2013), *Partycypacja partii politycznych w kreowaniu władz samorządowych*, „Przegląd Politologiczny”, nr 4, s. 187–199.

- Olson D. M. (1998), *Party Formation and Party System Consolidation in the New Democracies of Central Europe*, „Political Studies”, t. XLVI, s. 432–464.
- ‘Postanowienie’ (2014), *Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 14.10.2014 r.* Sygn. akt I ACz 862/14.
- Shvetsova O. (2002), *Institutions and coalition-building in post-communist transitions*, w: *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*, red. A. Reynolds, Oxford University Press, s. 55–78.
- Swianiewicz P. (2006), *Co zmieniły wybory*, „Wspólnota”, nr 49(995), s. 14–17.
- Tkacz R. (2008), *Wybory coraz mniej lokalne? Przejawy kartelizacji partii politycznych na szczeblu lokalnym i regionalnym na przykładzie wyborów na Śląsku Opolskim*, „Studia Wyborcze”, t. 6, s. 73–93.
- Wojtasik W. (2013), *Systemowa specyfika wyborów samorządowych w Polsce*, „Roczniki Nauk Społecznych”, t. 5(41), nr 1, s. 53–72.
- Wódcz J. (2012), *Pomiędzy ruchem społecznym w skali regionalnej a protopartią i partią regionalną. Kilka refleksji na tle zmian reprezentacji politycznej w regionach Europy*, „Górnośląskie Studia Socjologiczne Seria Nowa”, t. 3.

Party competition in the elections for local self-governments in 2014 on example of the Opole Voivodeship

Summary

The aim of the article is to analyse how political competition at the local level in the Opole Voivodeship is organized; whether local actors effectively compete with political parties and whether the final result fits into the specifics of election at the subnational level. For this purpose, a statistical analysis of the results of the local government elections in 2014 was made. We take into account party election committees and the German Minority Electoral Committee, which we treat as a proto-party. Both the number of candidates and the number of elected councilors and mayors, were analyzed. The most important findings are as follows: local government at the voivodship level is currently strongly party-dependent in the Opole region. At the district level, the largest number of candidates are registered by political parties. In total, 246 district councilors (including Opole), 127 seats received candidates from the party committees. In the elections to the communes over 20 thousand of the inhabitants, the percentage of seats of party-dependent councilors was 34.2 percent and in the village communes (less than 20 thousand of the inhabitants) – 13.6 percent.

Key words: political competition, self-government elections, party electoral committees, German minority

